

Roodborsttapuit *Saxicola rubicola* heroverft het agrarisch landschap?

Jan Schoppers

Inleiding

Ik begon met vogelen op mijn twaalfde in het midden van de jaren zeventig rond mijn geboortedorp Aalten bij de Vogelwerkgroep ZO-Achterhoek. Voordat het echte telwerk begon was het in mijn eerste jaren als vogelaar met name veel rondfietsen met mijn 7x50-kijker om. Eén van de soorten waarbij mijn hart sneller ging kloppen was de Roodborsttapuit. Dikwijls als doortrekker maar vooral als het om broedvogels ging. Een gebied waar ik toen regelmatig kwam was het Zwanenbroek ten zuiden van Bredevoort, één van de gebieden waar de soort toen nog jaarlijks met enkele paren broedde. Het ging hier om een heideontginningslandschap en getuige ook de naam 'broek' (nog redelijk) nat. Rond 1980 werd ook dit gebied in de hausse van ruilverkavelingen die toen over Nederland woedde op de schop genomen. De kleine sloten werden dichtgegooid en een enkele grote sloot werd verbreed, het grondwaterpeil ging omlaag en percelen werden vergroot. De maïsteelt deed zijn intrede, enkele boerderijen met ligboxenstal werden gebouwd in het tot dan toe boerderijloze gebied en er werden ruilverkavelingsbosjes aangeplant. Begin jaren tachtig was de soort er als broedvogel verdwenen en dat was tekenend voor veel gebieden in die periode in Nederland. In 1986 ging ik wonen in Arnhem en daar was er een hernieuwde kennismaking met de 'robotap', als broedvogel maar dan op de heidevelden. De soort was toen net bezig aan een herstel na de drie strenge winters midden jaren tachtig (Kwint 1994). De broedvogels van de heide waren voor mijn beleving echter van een totaal andere orde dan die in het agrarisch gebied in mijn beginjaren als vogelaar. Nee, voor het broeden in het agrarisch cultuurland moesten we toen naar de Ooypolder. Daar houdt zich een stabiele populatie staande van rond de 30 broedparen (Faunawerkgroep Gelderse Poort 2002). Maar het tij lijkt zich te keren ten gunste aan het begin van het nieuwe millennium door enkele broedgevallen in het agrarisch landschap in ons werkgebied met als voorlopig hoogtepunt 2004. Het meest recente voorjaar is ook weergegeven, maar het gaat daarbij nog om voorlopige aantallen. Hieronder wordt die positieve ontwikkeling weergegeven met aan het slot een discussie.

Resultaten

In 2004 vond de auteur opvallend veel broedgevallen van de Roodborsttapuit in het agrarische cultuurland tijdens veldwerk. Zoals bijna elk jaar was ik in de gelukkige omstandigheid om in opdracht van de Provincie Gelderland (Meetnet) in ons werkgebied de Lamme IJssel, Lage Veldslagen en de Huissensche Waarden te mogen inventariseren en daarnaast ook voor de zelfde opdrachtgever het Duivensche en Greffelkampsche Broek (Verspreidingsonderzoek). Via een oproep op de website, VWG-mail en in de Vlerk werd getracht om een zo compleet mogelijk beeld te krijgen van de aantallen. In tabel 1 staan de broedparen die werden vastgesteld en ontvangen.

Tabel 1. De broedparen van de Roodborsttapuit in het Hart van Gelderland in het agrarische cultuurland in 2004. Weergegeven zijn gebied, terreintype, km-hok, aanwezigheid begrazing (bgr): extensief of intensief, hoogste broedcode (bc), aantal uitgevlogen juvenielen waargenomen, (waarschijnlijke) broedplek en opmerkingen en de waarnemers (zie dankwoord).

gebied	terreintype territorium	km-hok	bgr	bc	juv	waarschijnlijke broedplek en opmerkingen	waarnemer
Soerensche Broek	natuurontwikkeling/ grasland	3355-14	ext	16	3	gebroed in ruige greppel met braam	NK,PdM,MR, BC,NM
Soerensche Broek	grasland	3355-15		16	1	ruige greppel met overjarige lisdodde	NK,PdM,MR, BC
Havikerwaard	hooiland	4015-35		4		ruige greppel met ruigte, riet en struiken	JS/pg
Havikerwaard	grasland	4015-45		12	1	brede stook ruigte langs sloot	JS/pg, BC
uiterwaard Rheden	verruigd grasland	4015-41	int	12	1	begrazing 11 paarden vanaf begin juli	JS
Nieuwgraaf	voorm. grasland, ind.terr.braak	4024-33		7		schermbloemige, zuring en distels	JS/pg,EL
De Vijf Roeden	grasland/bouwland	4025-41		7		ruige greppel	JS/pg
De Vijf Roeden	grasland/bouwland	4025-41		16		red.nieuwe sloot niet gemaaid	JS/pg
De Vijf Roeden	grasland/bouwland	4025-32		7		ruige greppel met enkele meidoorns	JS/pg
Lage Veldslagen	grasland	4025-22		7		ruige greppel	JS,FB
Broekzijdestraat	grasland/bouwland	4026-21		7		ruige greppel met enkele meidoorns	JS/pg
Huissensche Waarden	hooiland/verruigd grasland	4033-14		12	1	ruige greppel met vlakbij meidoornstrook	JS/pg,JST
Eendenpoelsche Buitenpolder	overgang riet/grasland	4045-11	int	7		ruige greppel	OK,FM,RV,EE
Eendenpoelsche Buitenpolder	overgang riet/grasland	4045-13		7		ruige greppel	OK,FM,RV
Ossenwaard	verruigd (vochtig) grasland	4046-42		4		ruige greppel	JK,EW
Grondstein (Duitsland)	overgang riet/grasland	4045-15		2			JK
Spijsche Polder	grasland	4046-53		3		ruige greppel en oeverhoekjes	BvB,BvG
Spijsche Polder	grasland/bouwland	4046-54		4		ruige greppel en oeverhoekjes	BvB,BvG
Beekseweg, Bergherbosch	verruigd grasland	4037-54	ext	12	2	brem, distel en plaatselijk braam, mogelijk 2-3 paar	AH,RS

In totaal werden er 18 broedparen vastgesteld en één net buiten ons werkgebied op Duits grondgebied. De belangrijkste informatie wordt in de tabel weergegeven en hieronder worden ze nog kort besproken. De beide paren langs de Soerensche Beek zijn nieuw op deze plek en waarschijnlijk aangetrokken (zeker 1) door gunstige omstandigheden van het natuurontwikkelingsgebied. Hoewel ze beide niet in de natuurontwikkeling broedden was dit

waarschijnlijk wel belangrijk voor het verzamelen van voedsel. In de omgeving van de Lamme IJssel werden 2 paar geteld. Ook in 2003 was er daar een broedgeval maar dan op een plek gelegen tussen de beide van 2004 in hooiland dat niet gemaaid was voor een Kwartelkoning. In het perceel in de uiterwaard langs de IJssel bij Rheden lopen ieder jaar paarden (voorjaar-najaar) maar in 2004 werden de paarden er pas begin juli losgelaten. Waarschijnlijk heeft dat een gunstig effect gehad op de vestiging (eind april/begin mei) en het uitvliegen (begin juni) van zeker 1 jong. Het paar op de Nieuwgraaf zat op een terrein dat al een tijdje braak ligt (1-2 jaar) waar industrieterrein is gepland. Waarschijnlijk door de economische malaise zijn er blijkbaar nog geen investeerders gevonden en daar maakt de Roodborsttapuit (met daarnaast o.a. 2 Blauwborst) dankbaar gebruik van. In de rest van het

Foto. Roodborsttapuit, telpost Eltenberg, 12 september 2005 (Erik de Waard)

Duivensche Broek werden nog 5 paren vastgesteld in regulier agrarische percelen. Over het algemeen laat zich de landbouw in dit gebied karakteriseren als niet extreem intensief met doorgaans vrij kleine percelen en redelijk veel greppels en perceelscheidingen. Opgemerkt moet worden dat 2 paren in de Vijf Roeden niet uitsluitend werden waargenomen. De beide territoria werden op 600 meter van elkaar opgevoerd in de eerste (4025-32, bc 7) waarnemingen in april en mei en in de tweede (4025-41, bc 16) in juni. Op basis van de fusieafstand (200 meter) zijn er 2 paren opgevoerd maar het kan ook zijn dat de tweede een vervolglegsel is door mislukken van de eerste. Meer intensieve landbouw is er in het Greffelkampsche Broek (ten oosten Zevenaarseweg) waar de percelen groter zijn en daar werden geen broedparen vastgesteld. Te noorden van het Greffelkampsche Broek werd 1 paar gevonden waar het karakter van de landbouw weer iets minder intensief is. Lokaal staan het Duivensche- en Greffelkampsche Broek ook wel bekend als het gebied met respectievelijk de kleine en grote boeren (mond.med. weidevogelbeschermer). In de Lage Veldslagen werd in 2001 ook een broedpaar vastgesteld toen door (of dankzij) de MKZ pas laat in het seizoen wegbermen en schouwpaden werden gemaaid waar dat paar gebruik van

maakte. Van de rest van het gebied is niet bekend of er in de voorgaande jaren (ook) broedgevallen waren. Het broedgeval in de Huissensche Waarden is voor het eerst in de recente historie. Verrassend waren maar liefst 5 paren in het Rijnstrangengebied; in 2003 werd er 1 broedpaar vastgesteld (Ossenwaard, zelfde locatie als in 2004) en in de periode daarvoor moeten we terug naar 1998 (1), 1997 (1) en 1994 (2) (Faunawerkgroep Gelderse Poort 2002). Verder was er net (enkele meters) een territorium aan de Duitse zijde van de landsgrens in de Rijnstrangen. De laatste broedplaats uit de tabel is de zogenaamde WOG-weide langs de Beekseweg in het Bergherbos met een waarneming laat in het seizoen van meerdere exemplaren (ad en juv). Op basis van losse waarnemingen werd hier ook in 2002 en 2003 gebroed (>1 broedparen). Tijdens broedvogelinventarisaties, werd de soort gevonden in 1997 (0 paar), 1999 (1), 2000 (2) en 2001 (3) (Vogel 2001).

Wanneer we kijken naar het terreintype dan zien we dat acht van de 19 paren zich vestigden op een plek met extensief of verruigd grasland. Wanneer dat niet aanwezig was, dan was er in ieder geval een ruige greppel o.i.d. Hoopgevend in deze is een broedgeval in De Vijf Roeden langs een moderne sloot welke niet gemaaid was, in kruidenruigte onder het prikkeldraad met aangrenzend intensief grasland. De (vermoedelijke) broedplaats was meestal een ruige greppel welke niet veel water bevatte en lopende het seizoen niet gemaaid of uitgegraven werd. In tabel 1 is ook het aantal uitgevlogen jongen weergegeven. Bij zes paren werden negen uitgevlogen jongen waargenomen. De soort gedraagt zich met uitgevlogen jongen opvallend en is dan nauwelijks te missen: ondanks dat zal het werkelijke aantal wat hoger gelegen hebben omdat bezoekrondes niet altijd gelijktijdig geweest zullen zijn in de periode dat de paren met jongen aanwezig waren. De soort kan twee broedsels per jaar produceren maar dat kunnen er ook drie of vier zijn in de broedperiode dat zich uitstrekt in de maanden maart tot september. In het Dwingelderveld (heide) werden in 2000 en 2001 28 en 27 territoria gevonden waarvan 23 en 24 succesvol. Per succesvol nest (meerdere legsels per paar) vlogen er in beide jaren 6,3 en 7,1 jongen uit (van Eerde 2002). Ondanks de onvolledige gegevens staat het als een paal boven water vast dat de populatie in ons werkgebied in het agrarische cultuurland in 2004 te weinig jongen heeft geproduceerd om zich op eigen kracht te handhaven.

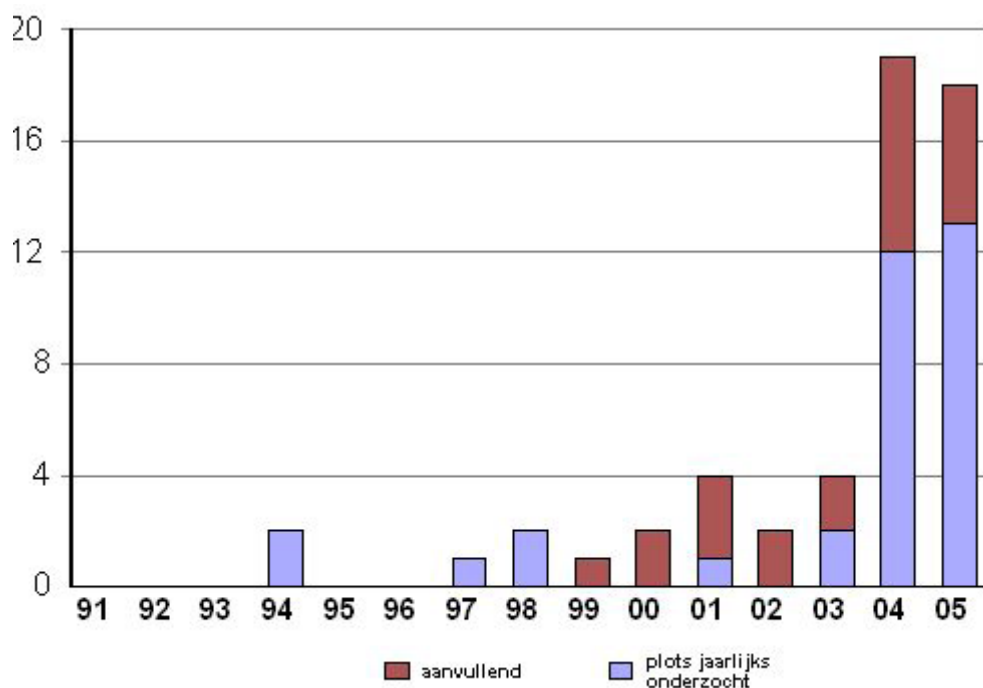
In figuur 1 zijn ook de voorlopige aantallen van 2005 weergegeven met Rijnstrangen (8), Meinerswijk (2), Soerensche Broek (2), Lamme IJssel (1), WOG-weide (min. 2), Duivensche Broek (min. 2) en Schuitgraaf (1). Opvallend is de aantalontwikkeling in de Rijnstrangen de laatste vier jaar (resp. 0, 1, 5 en 8) en de vestiging in Meinerswijk in 2005. Vooral in het Duivensche Broek is het onderzoek in vergelijking met 2004 zeer onvolledig (in 2005 ca. 10% van oppervlak van 2004 onderzocht), dus wellicht liggen de werkelijke aantallen hier hoger.

Aantalontwikkeling in de jaren negentig en ervoor

In figuur 1 is het aantalverloop weergegeven vanaf 1991 in het agrarisch cultuurland. In de grafiek is onderscheid gemaakt tussen de gebieden die jaarlijks zijn geïnventariseerd en welke niet jaarlijks. De jaarlijks geteld gebieden zijn in deze Soerensche Broek, Lamme IJssel en directe omgeving in de Havikerwaard, uiterwaard Rheden, Meinerswijk, Lage Veldslagen, Huissensche Waarden en de Rijnstrangen. Voor de WOG-weide is op basis van 2000 en 2001 (laatste jaren geteld) een aantal aangehouden voor 2002-04 van jaarlijks 2 paar (i.p.v. >1 paar).

Vanaf 1997 is de soort een jaarlijkse broedvogel in het agrarische cultuurland. Daarvoor ging het alleen maar om 2 paar in de Rijnstrangen in 1994 in de Bijland en in 1997 betrof het 1 paar in de Kleine Gelderse Waard en in 1998 1 paar in de Pannerdensche Waard. In dat laatste jaar werd er ook broedpaar vastgesteld in Meinerswijk. De overige broedgevallen zijn al onder de resultaten vermeld. De aantallen nemen vanaf 1997 geleidelijk toe van 1 paar naar 4 paar in 2003. In 2004 is er een spectaculaire toename naar 19 paar en dat geldt zowel voor de gebieden die jaarlijks (2 naar 12) als die welke niet jaarlijks zijn onderzocht (2 naar 7).

Over de soort is uit het verleden redelijk wat informatie bekend van diverse bronnen (Lensink 1993). Op basis van die informatie is er een schatting gemaakt van het aantal broedparen in het agrarische cultuurland. In 1930-49 ging het 60-90 broedparen, 1950-59 50-70, 1960-69 5-40, 1970-79 1-5 en 1980-90 0-1. Contra het voorgaande wordt er voor de periode 1970-79 in de avifauna ook melding gemaakt van ongeveer 10 paar in 1973-75 in de Liemers en ten oosten van Didam en in 1970 nog enkele paren rond Herwen. Desalniettemin blijkt dat de grootste achteruitgang plaats vond in de jaren zestig en zeventig.

Figuur 1. Aantalontwikkeling in het Hart van Gelderland van de Roodborsttapuit in het agrarisch cultuurland in de periode 1991-2005 (2005 onvolledig). Jaarlijks onderzocht: Rijnstrangen, Huissensche Waarden, Meinerswijk, Lage Veldslagen, uiterwaard Rheden, Lamme IJssel eo en Soerensche Broek.

Ontwikkeling op de ZO-Veluwe en elders

Op de Veluwezoom (conform Kwint 1994) is de soort vanaf halverwege jaren tachtig van 20 paar toegenomen naar ruim 50 in 1989 en halverwege jaren negentig naar ruim 110 in 1997 en 1998. In de jaren erna was er een terugval naar bijna 90 in 2000 en 2001 en recent

weer een toename naar bijna 120 in 2004 (archief VVG Arnhem eo). In de Ooypolder (de enige agrarisch cultuurland populatie samen met Duffelt in de regio) is de populatie na jarenlang min of meer stabiel (30 paar) maar in 2003 en 2004 (65 paar) schiet de populatie omhoog (Majoor 2005). In de broedvogelatlas wordt melding gemaakt van de sterke toename van de soort in agrarisch cultuurland in Zeeuws-Vlaanderen, Noord-Brabant en Midden en Noord-Limburg in de jaren tachtig en negentig (van Noorden 2002) en naar verluid gaat dit nog steeds door. Zo was in Midden-Limburg tussen 1991-92 en 1998-2000 de toename van 47 naar 221 paren en in het oosten en midden van Noord-Brabant tussen 1983-87 en 1998-2000 van 368 naar 936 paren. Ook staat er dat van een vergelijkbaar herstel in het cultuurland van Drenthe, Twente de Achterhoek, het rivierengebied en Zuid-Limburg (nog?) geen sprake is. Hoewel nog een beetje voorbarig lijkt het erop dat we nu kunnen spreken van een herstel. Ook op een aantal andere plekken in het rivierengebied werden in 2004 Roodborsttapuiten vastgesteld zoals in de Wageningse Bovenpolder 3 paar en in de westelijke Drutensche Waarden 1 paar; alle in (uit productie genomen) ruige graslanden en 3 van de 4 paren waren succesvol (Symen Deuzeman). In het eerste gebied was de soort in de afgelopen jaren onregelmatig vastgesteld (Maurits Gleichmann) en in het tweede gebied waren ze nieuw. Ook in de ZO-Achterhoek wordt een toename gemeld in 2004 (Leunink 31-2) en deze heeft zich vooral gemanifesteerd in en rondom het natuurgebied Korenburgerveen. In het gebied tussen de ZO-Achterhoek en de Liemers is nog geen sprake van een duidelijke toename (Vogelwerkgroep IVN Oude IJsselstreek, waarnemingen auteur). Landelijk gaat het de soort vooral goed in het (half open) agrarisch cultuurland en is er een lichte toename op de hei en in duin (van Dijk et al 2005).

Discussie

De grote vraag is natuurlijk waar die broedparen zo ineens vandaan komen. Zoals eerder aangegeven kan de recente toename niet veroorzaakt zijn door eigen aanwas waardoor nieuwe vestiging van vogels van elders waarschijnlijk is. Op een aantal plekken in Nederland worden vogels geringd en in de regio is dat de populatie in de Duffelt en minder recent de Ooypolder. Onder onze broedvogels zijn er geen waargenomen met (kleur)ringen, dus over de herkomst valt niets te zeggen. Ondanks deze kennisleemte lijkt het waarschijnlijk dat de toename bij ons verband houdt met de toename in de Ooypolder (sterke toename vanaf 2003) en die in de aangrenzende provincies Noord-Brabant en Limburg. Zo was de herbezetting in de jaren negentig van de gemeente Groesbeek blijkens gekleurde vogels voor een deel te danken aan de nabije (ca. 7 km afstand) broedpopulatie in de Duffelt (grenzend aan de Ooypolder) (van der Weide & Jacobs 2004). Hoewel we daar geen aanwijzingen toe hebben is het niet erg waarschijnlijk dat de toename in het agrarisch cultuurland werd aangewakkerd door vogels van de heide te weten de ZO-Veluwe. Een duidelijk toename vond daar al halverwege de jaren negentig plaats maar dat resulteerde niet in een vestiging in het agrarisch cultuurland. Het is zeer wel mogelijk dat de vogels op de hei van een ander 'fenotype' zijn dan die in het boerenland, maar dit is alleen vast te stellen door kleurringen, iets wat ook door Hustings & van Noorden (1999) geopperd wordt. Hoewel misschien nog wat prematuur lijkt er recent ook een toename in het aantal winterwaarnemingen en overwinteraars (december en januari). Werde het in de jaren tachtig en negentig slechts tweemaal (Meinerswijk en Rosendaalse Veld) gemeld (Kwint & Sierdsema 1997, archief VVG) gaat het vanaf 1999/2000 maar liefst om 12 meldingen. Het gaat om de volgende gebieden: Kandia (Jezuitenwaai) 3 winters, Meinerswijk 3, Duivensche

Broek 2, Posbank 1, Valburg 1, Huissensche Waarden-Zuid 1 en Baal Linge 1. Bij de eerste drie plekken ging het vaak om meerdere waarnemingen (dus overwinteraar) per winter. In contrast met de hoge aantallen in het voorjaar op de hei heeft het cultuurland (nog lage aantallen) de soort in de winter beduidend meer te bieden (insecten en zaden).

Ondanks het grote aandeel overwinteraars in het cultuurland heb ik de indruk dat de soort zich in het cultuurland later in het voorjaar vestigt (april/mei) dan op de hei (maart/april). Op de hei met de hoge dichtheden is het belangrijk om vroeg in het voorjaar te vestigen om de beste plek te kunnen krijgen. De vogels in het cultuurland zijn waarschijnlijk jonge vogels (zijn doorgaans later) die nieuwe gebieden moeten ontdekken waardoor haast minder geboden is of ze besteden meer tijd aan zoeken.

De soort stond nog op de oude Rode Lijst (Osieck & Hustings 1994), omdat hij sterk in aantal was achteruitgegaan in het agrarisch cultuurland. De soort staat niet meer op de nieuwe Rode Lijst van bedreigde en kwetsbare soorten (van Beusekom et al. 2005) en dat lijkt gerechtvaardigd gezien de huidige ontwikkeling.

Tot slot

De soort lijkt weinig nodig te hebben in het agrarisch cultuurland om zich te kunnen vestigen. Een ruige greppel of overhoekje zijn dikwijls al voldoende en daarnaast doet extensief (begrast) gras/hooiland ook een duit in het zakje. Omstandigheden die het afgelopen decennia op meerdere plekken aanwezig waren in ons werkgebied, maar niet resulteerden in een definitieve vestiging in het cultuurland. Blijkbaar moet er eerst een bronpopulatie in de regio (Ooy en Duffelt) overstroomd door een hoge reproductie om nieuwe gebieden te kunnen koloniseren. Verder zijn er ogenschijnlijk veel meer plekken waar de soort zich zou kunnen vestigen. De vraag in de titel van dit stuk kunnen we dus bevestigend beantwoorden, zij het dat het gaat om agrarisch landschap met een extensief karakter. Interessant is het nu om te volgen of de aantallen verder toenemen (net zo explosief als in andere gebieden?) en of onze vogels ook in staat zullen zijn om zelf voldoende jongen groot te brengen. Let daarom op elke waarneming, ook in vroege voorjaar (maart), want doortrek in voorjaar vindt nauwelijks plaats (Bijlsma et al. 2001) dus de kans is groot dat het om (potentiële) broedvogels gaat. Graag elke waarneming doorgeven aan het archief of op de website en ook graag extra informatie vermelden zoals geslacht, gedrag, biotoop, aantal uitgevlogen jongen, (kleur)ringen en dergelijk.

Ruim twintig jaar na het verdwijnen van de soort bij Aalten kan ik opnieuw weer genieten van de 'robotap' in het agrarisch cultuurland maar dan nu in de omgeving van Arnhem. Bij Aalten heeft de soort zich (nog) niet weer gevestigd in het cultuurland (Henk Wessels), maar gezien de stormachtige ontwikkeling in onze omgeving lijkt dit haast een kwestie van tijd.

Dankwoord

Dit overzicht was niet mogelijk zonder de inzet van een groot aantal tellers. Daarnaast diegene die me n.a.v. mijn oproep ook voorzagen van bruikbare informatie te weten: Fred Balduk (FB), Bas van Balen (BvB), Bob Coenen (BC), Symen Deuzeman, Erik Ernens (EE), Barend van Gemerden (BvG), Arjan Hell (AH), Olaf Klaassen (OK), Jeroen Kok (JK), Norbert Kwint (NK), Erik Lam (EL), Frank Majoor (FM), Peter de Man (PdM), Marcel Ruijs (MR), Jan Schoppers deels voor Prov. Gelderland (JS/pg), Roel Schwartz (RS), Jan Stronks (JST), Rob Vermeulen (NM), Rob Vogel (RV) en Edwin Witter (EW).

Norbert Kwint wordt bedankt voor de uitdraai uit het waarnemingenarchief.

Literatuur

- van Beusekom R., Huigen P., Hustings F., de Pater K. en J. Thissen 2005. Rode Lijst van de Nederlandse broedvogels. Tirion Uitgevers B.V., Baarn.
- Bijlsma R.G., Hustings F. & Camphuysen C.J. 2001. Algemene en schaarse vogels van Nederland (Avifauna van Nederland 2). GMB Uitgeverij/KNNV Uitgeverij, Haarlem/Utrecht.
- van Dijk A.J., Dijkse L., Hustings F., Koffijberg K., Schoppers J., Teunissen W., van Turnhout C., van der Weide M.J.T., Zoetebier D. & C. Plate 2005. Broedvogels van Nederland in 2003. SOVON-monitoringrapport 2005/01, Beek-Ubbergen.
- van Eerde K. 2002. Broedende Roodborsttapuiten in het Dwingelderveld. Broednieuws 14: 1-4.
- Hustings F. & van Noorden B. 1999. De Roodborsttapuit laat zich niet uit het veld slaan. Limburgse Vogels 10(2): 62-67.
- Kwint N.D. 1994. De betekenis van het Nationaal Park Veluwezoom voor vogels. SOVON-onderzoeksrapport 94/02, Rapport Vogelwerkgroep Arnhem e.o. 94-2, NM-inventarisatierapport. Beek-Ubbergen, Arnhem, 's-Graveland.
- Kwint N.D. Sierdsema H. 1997. Van Roze Pelikaan tot Kruisbek; Bewerking van waarnemingenarchief Vogelwerkgroep Arnhem e.o. 1970-1995. Rapport Vogelwerkgroep Arnhem 97-1, Arnhem
- Majoor F. 2005. Broedvogelinventarisaties Gelderse Poort in 2004. Vlerk 22(2): 40-46.
- van Noorden B. 2002. Roodborsttapuit *Saxicola rubicola*. pp. 354-355 in: sovon Vogelonderzoek Nederland 2002. Nederlandse Fauna 5. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, knv Uitgeverij & European Invertebrate Survey-Nederland, Leiden.
- Faunawerkgroep Gelderse Poort 2002. Vogels in de Gelderse Poort, deel 1: broedvogels 1960-2000. Vogelwerkgroep Rijk van Nijmegen eo / Kartierergemeenschap Salmorth / Vogelwerkgroep Arnhem eo / NABU-Naturschutzstation Kranenburg / Natusschutzstation im Kreis Kleve eV / Provincie Gelderland / SOVON Vogelonderzoek Nederland.
- Lensink R. (Vogelwerkgroep Arnhem e.o.) 1993. Vogels in het hart van Gelderland. Uitgeverij KNNV/Stichting Uitgeverij Sovon, Utrecht.
- Osieck E.R. & Hustings F. 1994. Rode lijst van bedreigde soorten en blauwe lijst van belangrijke soorten in Nederland. (Techn. Rapport Vogelbescherming Nederland 12). Vogelbescherming Nederland, Zeist.
- Vogel R.L. 2001. Broedvogels in het Zeddammerbos en op akkers langs de randen van het Bergherbos in 2001. SOVON-Inventarisatierapport 2001/11.
- van der Weide M. & Jacobs J. 2004. Roodborsttapuit en Geelgors als broedvogel van Groesbeek (1975-2002). Mourik 30(1): 2-9.